

Uredništvo i uprava

33. Dr. Čermelj Lavo
Dobrovačka 6/II
LJUBLJANA

STRA

6 — IX — 1930
B A Z O V I C A
6 — IX — 1936

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

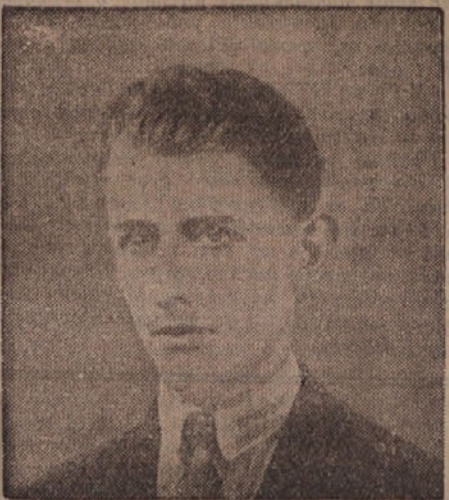
OPOMIN IZ BAZOVICE

FERDO BIDOVEC

FRANJO MARUŠIĆ

ZVONIMIR MILOŠ

VEKOSLAV VALENČIĆ

Tako živo se spominjam predvečera 6. septembra 1930. leta, ko se je po vsej Jugoslaviji kakor blisk raznesla vest, da namerava Italija zopet z največjo krutostjo pokazati svojo oblast nad našim narodom v Julijski Krajini. Kakor, da se je to večer zgodilo, a vendar bo temu že šest let. Komaj se je naslednjega dne zaspivalo, že je kakor črna pošast bežal avto s svojim divjim spremstvom po tržaških ulicah proti Bazovici, pod hrib Kokoš.

In komaj so prvi zlati žarki jutranjega sonca pretgali sivo kopreno kraškega jutra, komaj so petelini odpeli svoje jutranjice, že so odjeknili strelji po bazoviški ravnici. Štiri mlada življenja, ki so pred

Klement Sergo strijeljan u Rimu

S njime su strijeljana još tri naša mladića - vojnika iz Postojne i jedan oficir iz Rijeke

Rijeka, 3. septembra 1936. Iz pouzdanog vrela smo doznali danas da je Klement Sergo iz Bregi kod Matulja, bivši dezertir o kojemu je tada pisala sva svjetska štampa, osuđen od Vojnog suda na smrt i 28. jula o. g. streljan u ledja u Rimu.

Njega je talijanska vojska, kada je ušla u Adis Abebu uhapsila. Bio je odmah uhapšen, otpremljen u Italiju i stavljen pred Vojni sud. S njime zajedno su osuđena trojica iz Postojne i jedan oficir iz Rijeke. Toj četvorici nismo još mogli doznati imena. Svih pet je po presudi Vojnog

suda streljano u ledja radi dezerterstva i veleizdaje.

Iza tog streljanja dobila je obitelj Sergova od vojnih vlasti iz Rima akt o njegovoj smrti, njegove dokumente i 275 lira koje su ostale iza njegove smrti.

Sergo Klement je iz Bregi, zapravo i zaselka Benčinići, nedaleko Matulja kod Rijeke. Rodjen je 1911 ili 1912. Po zanimanju je bio mehaničar i radio je u Opatiji u jednoj mehaničkoj radionici. Ima ženu, s kojom se je nedavno vjenčao, i sa svim malo djeteta u svom selu. Otac mu se

zove Grga, došao je iz preko Učke u Brege malo je gluh i po tome je stari Sergo poznat. Majka mu je rodom iz Benčinići i zove se Marija Benčinić. Sergo je bio bistar i poduzetan mladić. Poznat je bio kao športaš, vozio je biciklu i učestvovao je s biciklom, koju je dobio od Touring kluba, na trkama Rijeka-Rim, pa je tom prilikom doživio opasnu nezgodu, što međutim nije smetalo da se i dalje bavi športom. Svoj vojni rok služio je u Rimu kao mehaničar i poznato je bilo da je u službi nekih generala kao šofer. Izgleda da je bio kod generalštaba.

„ITALIA REDENTA“ USTANAVLJA NOVE TEČAJE ZA POITALIJANČEVANJE

FAŠISTOVSKI BOJ ZA NAŠO ZEMLJO IN NAŠEGA ČLOVEKA

Trst, avgusta 1936. (Agis.) »Italia Redenta« je prešla od naučnega ministristva leta 1934. vso vzgojo otrok, ki so končali ljudsko šolo. Sem spadajo znani tečajji raznih vrst za kulturo (pospeševanje italijanskega jezika) in gospodarstvo. Odkrito priznavajo, da je namen vse te velike organizacije, čimprejše poitalijančenje našega človeka. Lansko leto je »Italia Redenta« upeljala novo vrsto tečajev. To so deški tečajji za izpopolnitev v poljedelstvu. V te tečaje sprejmejo otroke, ki so izvršili tečaj splošne kulture. Do sedaj so bili otvorenjeni samo trije v Rovinjskem selu, Bermu in Sv. Lovrencu pri Labinu. Toda v kratkosti jih bodo spravili na 500, ker bodo vse tečaje za italijanščino spremenili v deške tečaje za izpopolnitev v poljedelstvu. Kaj je dovelo do te spremembe ni znano. Tečajji obstojajo iz 40 lekcij, vsaka po 2 uri. Na teden so 4 ali 5 lekcij. Program ni določen in enoten, ampak ga sestavijo za vsako vas posebej krajevne stolice za poljedelstvo z ozirom na zemljo, pridelke, vremenske prilike itd. Oblasti polagajo na te tečaje posebno veliko važnost, ker jih bodo z lahkoto ustanavljali v najbolj za-

kotnih vaseh. Drugim tečajem in šolam to ni mogoče. Ker »Italia Redenta« ne bo zahtevala za to nobenih prispevkov od občin in drugih ustanov ne bo ustanovitev teh tečajev naletela na velike težkoče. Tako bo »problem vzgoje od ljudske šole pa do vojaščine popolnoma rešen v obmejnih krajih po zaslugah treh institucij Italia Redenta, Ente Faina, Konzorcij za tehnički poduk, ko bodo delovali v vsaki vasi tečajji za mladino, ki je končala ljudsko šolo, za gospodarski in poljedeljski pouk, ki se bo vrstila s primernimi pevskimi prireditvami in dramatičnimi predstavami, ki so zanje najboljša sredstvo za jezikovni pouk«. (»Piccolo« 30 avg.) — Z vsemi mogočimi tečajji, šolami, letovališči, taborenji, predvojaškimi vajami itd. itd. je že vsaka naša vas popolnoma omrežena. Mladino sistematično odtušujejo od nas. Italijani so v teh letih vpeljali v naše vase vse mogoče organizacije, ki delajo po načrtu. Te razpolagajo z milijoni lir. Kljub vsemu temu naš človek vztraja in ni dvoma da se mu bo posrečilo obdržati svoj jezik in svojo zavest, čeprav tega ne bo smel nikjer očitno kazati.

SPET OBMEJNI INCIDENT PRI POSTOJNI

Planina, avgusta 1936. — (Agis.) — Na jugoslovansko-italijanski meji med Planino in Postojno se je v teku enega meseca pripetil že drugi incident. Dne 21. avgusta so jugoslovanski graničarji zasačili dva italijanska finančna stražnika, ki sta vpadla na naše ozemlje. Kot povsod ob meji, tudi v tem predelu nabavljajo obmejni prebivalci na italijanskem ozemlju vsakdanje potrebščine v naši državi v kolikor jim je to dovoljeno glasom nettunskih konvencij. Obmejni promet se je v tem pogledu dvignil zlasti zadnje čase, ko so se cene živlom v Italiji občutno dvignile. Vendar pa je mnogo slučajev ob vsej meji, da italijanski stražniki tudi predpisane količine živil ne dovoljujejo prenašati čez mejo in ponekod vneto zasledujejo ljudi, ki prekorajajo mejo, pa četudi imajo veljavno obmejno prelaznico popolnoma v redu. Tudi tokrat se je pripetil slučaj, da sta se italijanska finančna stražnika, ko sta ugle dala neko ženo, ki je hotela prekoračiti mejo pri Slivici, spustila za njo ter tako vpadla kakih 50 metrov na naše ozemlje.

Tu sta ubogo ženo, ki je imela pri sebi nekaj kilogramov bele moke napadla, ta pa se jima je postavila v bran. Ko so naši graničarji opazili to rovanje, so prihiteli v bližino, in še preden so zaklicali trikrat običajen »Stoi!«, sta vpadalca vrgla od sebe orožje in se predala. Bila sta odeljena na stražnico, kjer sta na vse načine prosila, naj ju izpuste ter je eden od njiju celo kleče prosil usmiljenja. Vendar se naši graničarji niso udali prošnjam, odvlekli so ju na obmejno povelišstvo. Komisija, ki se je podala na lice mesta, je z lahkoto ugotovila, kje se je dogodil napad, kajti raztresena moka, ki se je sesula ubogi ženi na tla, je dokazala, da sta finančna stražnika prekoračila mejo za kakšnih 50 m.

Isto pa se dogaja tudi drugod, na primer ob meji pri Hotedršici, Rovtah in Žireh, kjer se mnogokrat dogaja, da, ko ljudje prekoračijo mejo, jih na poti proti domu ustavljajo razni obmejni funkcionarji in jim pleniijo živež, četudi ga nesejo le v od italijanskih oblasti dovoljenih količinah.

hipom cvetela, štirje naši fantje, ki so še malo prej na avtu uklenjeni prepevali naše pesmi, so padli.

Nobeno nepoklicano oko ni smelo biti priča temu zločinu, tako se je glasil ukaz. Nihče ni smel vedeti, kje se bo izvršilo krvoprelitje, nikomur ni smelo biti znano kje bodo počivala trupla Junakov, kajti Mučeniki so zatiralcu nevarni tudi po smrti.

Vsi, ki so naše Mučenike poznali v življenju in so bili priče njihovega dela, in teh ni bilo malo, so vedeli, da tako umirajo samo ljudje, ki se bore za zmago velike ideje Svobode. To prepričanje se je razširilo z bliskovito naglico. Ideja, ki živi v srcih nas vseh in je posebno živa v naših bratih v Julijski Krajini, je dobila z Bidovcem, Marušičem, Milošem in Valenčičem svoje Vodnike, kojih moč in veličina ne bo ugasnila. Ti Vodniki nas bodo vodili dokler se ne izpolni Njihova želja, ki je tudi naša želja.

Moramo, tja, na ona sveta tla, moramo na bazoviško ravan, da pokleknejo na zemljo, ki jo je oškropila kri naših Junakov-Mučenikov. Moramo tja, da sklonimo svoje glave in potrkamo na svoja srca, da se pokesamo in se oprostimo za vso našo nevero, ki nas tu vedno bolj uklepa v svoje kremplje, za vse naše nedelo, ki nam ostvaritev našega cilja oddaljuje, za vse opustitve nešteti dejanj, ki bi jih morali izvršiti, da bi se oddolžili žrtvi naših Junakov.

Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič so se pridružili Gortanu. Vse kar je poštenega v svetu se je dvignilo proti krvniku. Zgrajali so se nad njim, ki se je upal v dvajsetem stoletju v centru Evrope pred očmi vsega kulturnega sveta na tak način kazati svojo plemenitost, svojo kulturnost.

Smrt naših fantov je vsemu svetu jasno dokazala, da je položaj v Julijski Krajini neznošen, da Fašistično gospodstvo znači

RODENDAN NJ. VEL. KRALJA

6. septembra slavi cijela Jugoslavija rodendan svoga mladoga Kralja. Sa ostalim narodom slavimo taj dan i mi. Stupivši na prijestolje iza tragične smrti svoga velikog Oca, Nj. Veličanstvo Kralj Petar II. je i samom svojom pojavom okupio oko prijestolja sav narod. Ođajan pod budnim i skrbnim okom svoje uzvišene Majke, Nj. Veličanstvo se uspješno sprema za teške dužnosti koje će primiti svojim punoljetstvom. Poto-mak Karadjordja, unuk Kralja Petra I. Velikog Oslobođioca i sin Kralja Ujedinitelja, On nastavlja slavnu tradiciju Doma Karadjordjevića — okupiti i ojačati jugoslovanski narod i državu, kako bi jaka Jugoslavija mogla nesmetano obavljati svoju historijsku misiju na medji između Istoka i Zapada.

Živio naš Kralj Petar II.!

v Julijski Krajini in Zadru nevarnost za svetovni mir. Svet je izvedel, da biva v Julijski Krajini slovanski rod, ki ga Italijani uničujejo z ognjem in mečem.

Proč z obupom in malodušjem! V nas mora biti pogum in volja, v nas mora biti mladostni ožnji borcev, nam je treba dela, nam je treba sile.

Osvobojenje!

Na delo, na plan, da nam skoro zasije svetla in težko pričakovana zora, ko bomo v bratskem objemu v osvobojeni Bazovici položili na okrašen narodni njivi temeljni kamen našim Vodnikom.

Svobode je vreden narod, ki si jo zna priboriti in ohraniti. Dokazimo, da smo vredni svobode!

Bidovec!

Marušič!

Miloš!

Valenčič!

Večna Vam hvala in slava!

V. F.

STROGO NADZIRANJE NAŠIH DUHOVNIKOV V OBMEJNIM KRAJIM

Trst, avgusta 1936. — (Agis). Naši duhovniki po podeželju so stalno zalezovani od raznih policijskih funkcionarjev. To je opaziti zlasti v zadnjem času po vseh večjih krajih, posebno pa v onih župnijah, ki so ostale tik za mejo. Razni policijski organi, posebno pa miličniki vpadajo v župnišča tudi po večkrat na dan brez vsakršnega opravka in iščejo pri tem svoje obiskih priložnosti, da bi zasačili naše duhovnike pri kakšnem delu, katero bi jim bilo povod za izvajanje terorja. Sicer so redki slučajji, da se kakšen brigadir ne pokori fašističnim direktivam, vendar jih je bilo v zadnjem času nekaj nenadoma premeščenih, ker niso dovolj »strogo« izvrševali svoje službe in so bili preveč naklonjeni našim ljudem na splošno, kot tudi duhovnikom.

KAPLAN IVAN MESAR PREMEŠČEN IZ IDRIJE

Gorica, avgusta 1936. — (Agis). — Svoj čas smo že poročali o deputacijah, ki so se podale iz Idrije k nadškofu Margottiju s prošnjo, da pusti dosedanjega idrijskega kaplana Mesarja Ivana na svojem mestu in da prekliče dekret o premetitvi. Kljub dvema deputacijama pa je bil kaplan Mesar premeščen. Zgleda, da je bila premetitev narekovana od italijanskih policijskih oblasti v Idriji. Morda mu niso mogli dopustiti, da ni dovolil zvonjenja v idrijski farni cerkvi ob zavzetju Adis Abebe. Bil je pozvan v pisarno idrijskega policijskega komisarja, kjer se je moral, bogve pod kakšnimi pretinjalji, vdati zahtevi fašistov in dovoliti zvonjenje. Vest o premetitvi kaplana Mesarja pa je v živo zadel Idrijčane in jim je ta slučaj najlepši dokaz, da se nadškof Margotti vdano pokorava fašističnim zahtevam.

NOVI ŽUPNIK FAŠISTA U VRHU KOD BUZETA

Buzet, septembra 1936. — Vrh je ponovno dobilo novog župnika. Iza napadaja na župnika fašistu Branca iz Sovinjak, crkvena vlast je uvidjela da Branca nije pogodan za to mjesto, pa je poslala drugog župnika. Ali ni ovaj koji je iz Brtonigle i zove se Ivan Zupan nije ništa bolji od Branca. I ovaj se družu jedino sa poznatim fašistima, re-negatima. Malo iza svoga dolaska, uveo je talijanski jezik u poučavanje vjeronauka u crkvi, sasvim tim da zna dobro hrvatski, koji je i njegov materinski jezik. Tako smo sada izgubili i posljednju našu riječ u crkvi.

VOJAŠTVO ODHAJA IZ OBMEJNIM PREDELOV, ALI ZA POČINJENO ŠKODO NE DAJE ODŠKODNO.

Cerkno, avgusta 1936. — (Agis). — Iz cerkljanskih in idrijskih hribov ob meji, kjer je bilo čez letošnje poletje vsepolno vojaštva na manevrih, to počasi odhaja. Naredili so po poljih, gozdovih in travnikih neprecenljivo škodo, da bi pa dali prizade-tim kmetom kakšno odškodnino, na to še misliti ni.

IZ AFRIKE SE NAŠI FANTJE VRAČAJO IZNEMOGLI I BOLNI

St. Peter na Krasu, avgusta 1936. — (Agis). — Zadnje čase se je spet vrnilo nekaj naših fantov, ki so bili poslani v Afriko. Toda le malokateri izmed njih se je vrnil zdrav. Vsak je prinesel s seboj spomine iz divjih afriških bojev. Stiri in dvajsetletni Urbančič Franc iz Hrastia pri St. Petru je zgubil sluh, Zalosten postaja zvečer s fanti na vasi, a njihovih pogovorov ne sliši. Odšel je močan in zdrav, domov se je vrnil popolnoma izčrpan, najhuje pa je to, da najbrže nikoli več ne bo slišal.

ITALIJANI BEŽE PRED EKSPEDICIJAMI V ŠPANIJO

Lož, septembra 1936. — (Agis). — Zadnje dni v avgustu so ob jugoslovansko-italijanski meji pod Snežnikom jugoslovanski graničarji aretirali dva italijanska ubežnika. Izjavila sta našim oblastem, da sta zbežala iz Italije, ker so ju italijanske oblasti hotele odposlati v Španijo na borbo proti španski vladi.

NAPREDEK NAŠIH VASI

Tolmin, avgusta 1936. — (Agis). — V okolici Tolmina grade in popravljajo vsepolno poti in cest, toda ne tistih, ki vežejo vas z vasio in so popravili neobhodno potrebna. Tako je tudi s tolminsko vasjo Čadrg in s sosednjo Zalaz. Dobili sta nov red za hišne številke, nove, lepe tablice s številkami tako, da so vse izmenjali in zmešali. Pot v Čadrg, ki je danes že prava kozja steza, pa je kljub neštevilnim prošnjam in pismenim vlogam ostala brez vsakršnega popravila. Uradna gospodstva se za potrebe našega kmeta še zmeni ne in dela te, kar se ji zdi »moderno«. In samo s takimi novotarijami »napredujejo« naše vasi, v vsakem drugem oziru pa nazadujejo.

ŠVICARSKA ŠTAMPA O FAŠISTIČNIM RATNIM PRIPREMAMA PREMA JUGOSLAVIJI

L. Travaj, Ženeva, od 22. avgusta, donosi na prvoj strani članak E. P. Andre-a, o ratnim pripremanima Italije u Albaniji, i podvlači talijanske težnje za ekspanzijom na Balkanu. U tom cilju Italija se priprema za rat, i to na albanskom teritoriju.

ITALIJA U STRAHU

Napisao: GUGLIELMO FERRERO

I Francuska i Engleska nadale su se da će Italija poslije završetka rata u Africi uspostaviti front Strese, ponovno preuzeti stražu na Brenneru i biti opet jedan od čuvara reda u Evropi, u višem interesu mira. Zar Mussolini nije bio izjavio da će se Italija, kad osvoji Abesiniju, svrstati u red zadovoljnih naroda? Nada je prevarena. Umjesto da čuva stražu na Brenneru, Italija je poslije sporazuma od 11. jula počela da predaje Austriju Njemačkoj; odmah zatim, ona se je uputila u španjolsku pustolovinu, koja bi lako mogla izazvati žestoku oluju u Sredozemnom Moru.

Svuda u svijetu, politički krugovi počeli su da se pitaju kakav je to zao duh ušao u rimsku vladu. Izgleda naprosto kao da hoće sve oko sebe da ispremejša.

Tog zloduha lako je prepoznati. Ime mu je strah. Strah poseban i vidljiv: strah, koji poslije uspjeha hvata nezakonite vlade, čija je slaba korist lakomislenih pothvata.

Da je historija XIX vijeka ozbiljnije pisana, i kad bi je državci bolje poznavali, strah Italije bilo bi lako raspoznati po jednom klasičnom slučaju, napad iz straha te vrste, toliko ogromnog da je utjecao na cijelu evropsku historiju prvih godina XIX vijeka. Riječ je o bojaznima koje su zaokupilo Napoleona poslije Austerlitz i presburškog ugovora. Tim ugovorom počele su zablude koje su carstvo dovele do propasti.

Takvim strahom dade se objasniti sadašnja i predviđeti buduća politika Italije. Za vrijeme rata u Istočnoj Africi, Italija i Engleska prijetile su jedna drugoj u Sredozemnom Moru. Ni jedna ni druga nisu se usudile da predju na djelo; ali, te prijetnje ostale su u zraku i stvorile jedno stanje uzajamnog zastrašivanja, slično onome, koje je postojalo između Francuske i Austrije poslije ugovora u Presburgu i zbog kojeg će se jednog dana, ako se neko čudo ne umiješa, razmahati velik rat između Gibraltara i Sueza.

Ispunjena nepovjerenjem prema Italiji, Engleska je počela da se naoružava u ogromnim razmjerima, obasipajući istovremeno svoju suparnicu prijateljskim govorima, ustupcima, osmjesima. Uobražava da će je umirati. Njen je trud uzaludan. Prijateljski govori i ustupci Londona neće ni u čemu izmijeniti današnje stanje stvari. Rim-ska vlada dobro zna da njeno Abesinsko carstvo, koje je dosada uostalom samo dje-

lomično osvojila, zavisi od Sueskog Kanala, i da bi se srušilo za 24 sata kad bi neka jača pomorska sila zatvorila kanal. Za vrijeme samog rata u Istočnoj Africi, Engleska nije smjela da se toj krajnosti prikloni. Ali što se nije desilo juče, može se desiti sutra. Kad jednom dovrši svoje vojne pripreme, Engleska će možda učiniti ono što nije smjela da izvede 1936. Rim-ska vlada se uostalom boji engleskog naoružanja, isto onako kao što se je Napoleon 1808 bojao austrijskog naoružanja. Time se jedino može i objasniti talijanska politika u Španiji. Na Pirinejskom Poluotoku Mussolini bi htio da stekne prednost, koja bi mogla biti presudna u njegovom sukobu sa Engleskom. Savez sa fašističkom Španijom imao bi da učini uzaludnim cijelo englesko naoružanje.

Dovoljno je baciti jedan pogled na kartu Sredozemnog Mora pa sve razumjeti. Vrata Sredozemnog Mora, Gibraltarski tjesnac, nalaze se u rukama Španije i sa jedne i sa druge strane, sa evropske i sa afričke. Da bi to more engleskoj floti bilo zatvoreno, dovoljno bi bilo pretvoriti u pomorsku bazu Baleara i staviti ih na raspoloženje Italiji. Podmornice i zrakoplovstvo zatvorilo bi pred engleskom mornaricom vrata, koja vode do Sueza i na Bliski Istok. Početkom 1935, ja sam jednom prilikom napisao da je rat između Abesinije i Italije neizbježan i da će u njemu jedna od njih propasti. Da Italiji nije uspjelo da osvoji Abesiniju, fašistička bi vlada pala, a sa njom i monarhija. Ta je opasnost zasad otklonjena. Fašisti su osvojili jedan dio Negusovog carstva, te se sada mogu nadati i potpunom osvojenju u bližoj i daljoj budućnosti. Ali, u svim pothvatima nezakonitih vlada krije se i jedna opasnost. Otklanjajući jednu nevolju, one redovno izazivaju drugu i veću. Historija Napoleona poslije 1805 klasičan je primjer čudne sudbine koja progoni nezakonite vlade. I pustolovina, u koju se je Italija uputila zarativši se u Istočnoj Africi mogla bi se lako pretvoriti u tragediju iste vrste. Dvoboj na život i smrt sa Abesinijom može u doglednoj budućnosti zamijeniti dvoboj na život i smrt sa britanskim carstvom.

U današnjoj međunarodnoj anarhiji, u općoj nesigurnosti koja je u svijetu zavlada, rimska vlada drhtat će od straha dokle god Engleska bude gospodar u Sredo-

zemnom Moru. Danas su fašistička vlada u Rimu i prisustvo Engleske između Gibraltara i Sueza nepomirljive činjenice. Fašistička vlada može i dalje postojati samo ako istjera Englesku iz Sredozemnog Mora. Engleska će smatrati da je u potpunosti uspostavila vjekovnu sigurnost svojih pomorskih puteva tek kada u Rimu vidi vladu koja će htjeti i moći ozbiljan sporazum sa Londonom. Ta vlada morat će biti lišena straha, čija će žrtva i čiji rod fašistički režim sve do svoje smrti biti.

Ovo stanje stvari glavni je uzrok na izgled neobjašnjenih događaja, koji su zatalasali Sredozemno More, kao i još ozbiljnijih događaja, koji će ga još više zatalasati. Sada je na redu Španija. Sutra dolazi na red Egipat. Cjelokupna sredozemska politika bit će otada usredotočena oko vratiju velikog unutrašnjeg mora. Od zatvaranja zapadnih vratiju i otvaranja istočnih zavisiće u buduću život i smrt talijanskog fašizma i njegovog carstva.

Treba dakle pokopati u arhivu tradicionalno prijateljstvo između Velike Britanije i Kraljevine Italije, koji je počevši od 1860 bilo jedan od temelja poretka u Evropi. To prijateljstvo nadživjelo bi svjetski rat da se znalo prilagoditi prilikama. Ali, zato su i Engleska i Italija imale da vode potpuno drukčiju politiku. Engleska je mislila da će moći sa malo vještine nastaviti svoju staru sredozemsku politiku, ma kakva vlada držala u Rimu svu vlast u svojim rukama. To površno i lakomisljeno shvaćanje dovelo je do današnjeg stanja, koje rat između Italije i Engleske čini sve vjerojatnijim. Sukob u Abesiniji, o kome se je nepomišljeno govorilo kao o običnom kolonijalnom ratovanju, stvorio je između Italije i Engleske stanje uzajamnog i trajnog straha. Strah je bacio Italiju u španjolsku pustolovinu. Ma kakav bio ishod gradjanskog rata na Pirinejskom Poluotoku, uzajamno nepovjerenje između gospodara Apeninskog poluotoka i gospodara svih mora bit će još veće. To je neizbježno. Svuda i oduvijek, više nego ambicija i više nego gramzljivost, bojazni su bile uzrok ratova. A, vlade, stvarne državni udarom bez pouzdanja i vjere u svoja prava, najstrašljivije su od svih vlada. Najveći dio nasilja kojima se oduju, prema svojim gradjanima i prema drugim zemljama, izaziva puno odsustvo istinskih hrabrosti.

NADBISKUP MARGOTTI NIJE BISKUP SLOVENACA

Gorički nadbiskup Margotti je izdao okružnicu u kojoj pozivlje svećenike i vjernike svoje nadbiskupije da mole u crkvama za pobjedu španjolskih pobunjenika. U toj okružnici se, prema »Piccolu« od 23. o. mj. vidi i ovo:

»Mi talijanski katolici koji imamo tu sreću da uživamo mir pod okriljem našeg jakog i budnog Režima — «
Pustimo po strani pitanje — neutralnosti, već pogledajmo samo prve riječi ovog citata. Tu se vidi »mi talijanski katolici«, što bi značilo da nadbiskup Margotti ne upućuje taj apel i slovenskim katolicima svoje nadbiskupije. Ili se nadbiskup Margotti ne smatra biskupom Slovenaca — ili, ili — ne priznaje Slovence u svojoj diocesi.

Saradnicima „Jadranskog koledara“

Kao što je bilo već objavljeno, i ove godine će izći »Jadranski koledar«. Mnoge dosadnje saradnike smo i posebnim dopisima zamolili za saradnju, a one koji još nisu primili posebnog poziva molimo da nam isto tako pošalju svoje priloge. Uz dosadanje redovite saradnike molimo i sve ostale emigrante koji bi htjeli da saraduju u koledaru, da nam svoje priloge pošalju najdalje do polovice septembra.

Ti prilozima mogu biti iz oblasti ličepje književnosti (novele, pjesme) kao i naučni prilozima našoj općoj kulturi. Članci mogu biti kulturno historijski, opće historijski, ideološki (emigracija, narodne manjine itd.). Sve ono što doprinosi upoznavanju našeg naroda i naše zemlje pod Italijom kao i sve ono što može da doprinese pročišćavanju nekih pojmova (političkih uopće, emigrantskih, kulturnih itd.) može da udje u koledar.

Ujedno pozivamo i ove godine našu omladinu da pošalje svoj prilog. Ako tih priloga bude dovoljno, i ako budu dobri, uredit ćemo i ove godine posebni omladinski dio. U protivnom slučaju ćemo bolje priloge štampati u općem dijelu.

Svi prilozima neka budu kratki, jer stojimo na stanovištu da čim više saradnika, čim više priloga i čim boljih i raznovrsnijih.

Srpskohrvatski prilozima neka se šalju na Uredništvo »Jadranskog koledara«. Zagreb, Masarykova 28a, II, a slovenski na Uredništvo »Istre«, Ljubljana, Erjavčeva 4a.

VELIK PADEC CEN DOMAČIM PRIDELKOM IN DVIG CEN VSEMU UVOŽENEMU BLAGU

KER SO ZALOGE IZČRPANE, NEKA TERIH PREDMETOV NI VEČ DOBITI

Trst, avgusta 1936. — Po zaključku vojnih operacij v Abesiniji so se v Italiji pričakovali ukinitve sankcij in z ukinitvijo teh normalizacija vseh cen. Vendar so se v svojem pričakovanju prenašli, kajti četudi so sankcije že zdavnaj ukinitve, se niso razmere cen nič zboljšale, pač pa še poostrele.

V teku afriške vojne, so se poleg ostalih cen posebno dvignile tudi cene kmečkim pridelkom in proizvodom. Tako je stalo seno v letošnjem aprilu od 32 do 45 lir, krompir od 55 do 60 lir stot, pa tudi drugi naši kmečki pridelki so dobili vrednost v primeri z ostalim blagom. Danes pa so cene obupno padle, seno lahko prodaš v Trstu po 8 lir, a krompir le še po 20 lir stot; ravno isti padec je opaziti pri ostalih pridelkih. Nasprotno pa so se vse kolonijalije — v kolikor jih je še dobiti — v obupno podražile. Zaloge kave so popolnoma izčrpane in je skoraj, kljub pretrpano visokim cenam, dobiti ni več. V zadnjem času pa so se po Trstu širile vesti, da sta dve s kavo natovarjeni ladji, ki sta pripluli v neko italijansko pristanišče iz Brazilije, morali odpluti spet natovorjeni. Italija bi morala namreč plačati v zlatu, a ker s tem ne razpolaga, je izključen vsakršen uvoz. Na podlagi teh dogodkov računajo tržaški trgovci s tem, da če v kratkem ne nastanejo spremembe, bodo ostale trgovine brez vseh onih predmetov, za katere je Ita-

lija navezana na uvoz. — Rižu, moki in z njo v zvezi vsem testeninam so se v zadnjem času spet cene dvignile za 10 odstotkov. Kruh stane danes v Trstu od 1.50 do 2 lire kg, goveje meso se prodaja po 10 do 12 lir za kg, teletina baje celo po 20 lir. Tudi vsem tobačnim izdelkom so se cene v zadnjem času dvignile. Ljudstvo razburja dejstvo, da nekatere vrste manufakturnega blaga ni več dobiti, drugega gredo zaloge h kraju in ko bodo te izčrpane, bodo trgovine ostale brez gotovih vrst blaga. V smislu zadnjega tozadevnega zakonskega dekreta pa bodo morali kmetovalci poleg žita in volne oddati državi tudi vso letos pridelano konopljo. Oblasti so že izdale potrebne ukrepe za njeno rekvizicijo. Dalje je občitno poskočila cena vsem kovinam in kovinastim izdelkom, od katerih pa nekatere vrste sploh dobiti ni. V krajih, ki ležijo v bližini jugoslovanske meje si ljudje pomagajo s tem, da nabavljajo železo, baker in med iz Jugoslavije in jih stane kljub temu, da plačajo visoko carino, prevoznino in druge stroške, še vedno dosti manj, kot doma. Torej, kljub ukinitvi sankcij, za katere se je Italija toliko potegovala in toliko upala v boljše konjunkturo, ni opaziti nikakega zboljšanja, pač pa zelo veliko nazadovanje. Naš kmet je s tem nesorazmerno v cenah močno prizadet. Njegovi pridelki nimajo nobene vrednosti več, med tem ko mora vse, kar rabi za življenje zelo drago plačevati.

ISTARSKI STRATEŠKI VODOVOD

čuvan je jakom stražom vojske i detektiva

Klenovščak, septembra 1936. — Još 1934. godini počeli su sa gradnjom nove ceste koja će se protezati od stanice Rakitovec do sela Lanišća. Ova cesta imala bi ići južno od sela Brest i južno od sela Klenovščak, te preko sela Prapoče i sela Podgače do Lanišća gdje će se spojiti sa cestom koja dolazi od Trstenika, te koja spaja Čičariju sa stanicom Lupoglava.

Ova cesta učinjena je do sada samo do sela Bresta, gdje se spaja sa starom cestom koja spaja Obrov i Buzet. Oko dvije stotine metara dalje od ove stare ceste spaja se nova cesta sa jednom novom kućom koja je sagrađena između sela Bresta i sela Briljavci. Što se nalazi u ovoj kući do sada nismo mogli doznati, jer unutra nije smio nijedan drugi čovjek osim radnika Talijana, koji su baš zato bili dopremljeni iz južne Italije, a i ovi radnici, kada bi izašli, bili su strogo nadzirani. Kako smo sada do-

znali, u ovoj su kući smješteni električni strojevi koji tjeraju vodu do na vrh Zbevnice, a i koji dirigiraju sa centralom vodo-voda kod Sv. Ivana. Ovu kuću neprestano čuvaju četiri vojnika, a s njima i dvojica civila. Ova dvojica civila osim ove službe imaju da svakim danom dva puta pregledavaju po kanalu od Sluma pa do na vrh Zbevnice da nebi tko god oštetio vodovodne cijevi.

ELEKTRIFIKACIJA SOŠKE ŽELEZNICE V NAČRTU

Gorica, avgusta 1936. — (Agis). — V načrtu je elektrifikacija železniške proge Gorica-Podbrdo. V ta namen bodo baje v najkrajšem času pričeli z izdajanjem električne centrale v Podselu pri Sv. Luciji. Dela so predvidena za dobo šestih let.

GLASOVI STRANE ŠTAMPE

ZAJEDLJIVO I IREDENTISTIČKO
PISANJE ZADAR. »SAN MARCO«
PRILIKOM BORAVKA ENGLESKOG
KRALJA U DALMACIJI

Zadarski »San Marco« je za vrijeme boravka engleskog Kralja u Dalmaciji donosio zajedljive izvještaje u kojima je isticao kako se Kralj Eduard divio jedino rimskim spomenicima.

»San Marco« na primjer veli, da se jahta »Nahlin« usidrila u Trogirskom zalivu, pa veli, da su zagrebačke »Novosti« u broju od 16 augusta izvijestile o kraljevom boravku u Trogiru pod ovim velikim naslovom: »Eduard VIII posjetivši palaču Cippico i trogirsku katedralu, djelo talijanskih majstora Alesija i Radovanija rekao je: — Trogirska katedrala jest jedno od najdivnijih djela, koje sam ikada vidio.

Međutim, mi znamo, nastavlja »San Marco«, da je Kralj Eduard VIII pred famoznom ložom, između ostalog privatno rekao, da se vrlo dobro sjeća, da je tu jedanput bio stari venecijanski lav, koji je bačen u zrak. Bez komentara, veli »San Marco«, koji ovaj vijesti stavlja naslov: »Kralj Eduard VIII detaljno razgleda rimske i venecijanske spomenike u Trogiru«.

FRANCUSKI ROJALISTI O
TRSTU I RIJECI

Action française od 17 augusta piše između ostalog u jednom članku, posvećenom talijansko-francuskim odnosima:

Bilo je uvijek trenutaka, kada je izgledalo da se obnavljaju stare simpatije između sile Trojnoga saveza. Međutim, fašisti su se redovno na vrijeme povlačili, sjećajući se svakako jedne nacional-socijalističke karte »za Evropu u 1935«, na kojoj je prikazana Njemačka, kako je prešla svoje granice, pripadajući sebi Brisel, Strasbourg, Bern, Trento i Trst, a ostavljajući velikodušno Rijeku Jugoslaviji.

ITALIJU VEZUJE ZA NJEMAČKU
JEDINO STRAH

»Figaro« od 25 augusta donosi ovo: Engleska i Italija stoje jedna prema drugoj u Sredozemnom Moru već godinu dana. Njemačka bi bez sumnje želila da ih taj stav i jednu i drugu potpuno zaokupi. Da se obe privremeno ničim drugim ne bave. I da Jugoslavija samo na to misli.

Njen je račun jasan! Iako se je na Dunavu još prije dva mjeseca sporazumjela sa Italijom, Njemačka sa najvećom brižljivošću izbjegava svako ispoljavanje italofilstva da ne bi zabrinula Englesku. Italija se ponaša kao da se ne želi izlagati prigovorima zbog Njemačke, ali se istovremeno trudi da s te strane bude spokojna. Engleskoj ne bi bilo ništa draže od jednoga modus vivendi između Francuske i Njemačke, koji bi joj dozvolio da se drugim pitanjima posveti.

Ovakvo stanje krije jednu veliku opasnost. Uzajamni položaj Engleske i Italije mogao bi ih obe osuditi na nepokretnost. Uslijed toga, sa evropske vage nestalo bi tegova koje one pretstavljaju.

Italiju vezuju za Njemačkom samo bojazni. Bojazan od kampanje iz inostranstva protiv njenog unutrašnjeg režima. Bojazan od usamljenosti u slučaju ozbiljnog sukoba sa Engleskom. — Poslije iskustva sa sankcijama, naposljetku, strah da više neće moći naći ni tržišta ni dobavljača ako joj Njemačka zatvori svoje granice.

MAĐARI O TALIJANIMA U
DALMACIJI

Nepsava, Budimpešta, od 20 augusta donosi pod naslovom »Dalmatinska Atena« putopis svoga dopisnika Arpada Selpala, u kome se opisuju ljepote i znamenitosti Dubrovnika, kojega naziva »Dalmatinskom Atenom«. Upotreba starog talijanskog naziva ovoga grada izbjegava se, što treba da bude neka vrsta demonstracije protiv talijanskog konsula i nekoliko Talijana, koji se još nalaze u ovom gradu kao talijanski državljani i održavaju talijansku školu, za koju dobivaju pomoć iz Italije. U koliko su mjeri Dubrovčani mrzili u svoje svoje vrijeme austro-ugarsku monarhiju, u tolikoj mjeri oni sad osjećaju mržnju protiv Talijana, veli pisac.

DALMATINSKI FAŠISTI POZDRAVLJAJU
MUSSOLINIJA RUPČIČIMA U DALMATINSKIM BOJAMA

San Marco donosi izvještaj iz Riccione, da je Mussolini izvršio smotru mladih dalmatinskih fašista, koji se nalaze u Riccone u ljetnim logorima. Dalmatinski fašisti priredili su Mussoliniju burne manifestacije. »San Marco« veli, da su se naročito zapazile mnogobrojne dalmatinske maramice, kojima su dalmatinski fašisti frenetično mahali Mussoliniju. Kad se Mussolini udaljavao u čamcu od obale, pratili su ga moćni poklici oduševljenja i vjere. da se ujedine sa poklicima na drugoj obali. koji sva kodnevo odjekuju u narodu, koji sve duguje Mussoliniju.

PRETSJEDNIK REPUBLIKE

DR. EDUARD BENEŠ O NARODNIM MANJINAMA

Pretsjednik republike dr. Edvard Beneš je posjetio sjeveročeške gradove Liberec, Jablonec i Železny Brod. Odgovarajući na pozdravne govore predstavnika vlasti i korporacija predsjednik dr. Beneš je u podužem govoru između ostalog rekao:

Pitanja naše spoljne politike, kao i pitanja naših Nijemaca postala su u posljednje vrijeme predmet pažnje kod nas kod kuće i u inostranstvu. Reći ćemo otvoreno, da su uzroci toga kako rastrojene međunarodne prilike, napon nacionalnog osjećaja u Njemačkoj i bezsumnjajno radikalizacija narodnih manjina u svima državama, ne samo kod nas. — Prema međunarodnom pravu, koje je svuda priznato, narodnosna pitanja su za sve države bez izuzetka unutrašnje političko pitanje. Na tom principu bezuslovno ostaje i Čehoslovačka i postupa danas i postupat će bez ikakve promjene i u budućnosti. Nema naime nikoga evropska država prava da se mješa u ta pitanja i to ni u kom slučaju neće dozvoliti ni Čehoslovačka, kao suverena država, svjesna svoga dostojanstva i svojih prava.

O MANJINAMA NE ĆEMO NI S KIM
PREGOVARATI

Jedini uticaj, koji naša država u tom pitanju dozvoljava iz inostranstva, jeste kontrola Društva naroda. Nju želi u svakom slučaju da respektira. Ali to vrijedi i za druge države, upravo za sve države. Samo time narodnosna pitanja i pitanja manjina u pojedinim državama dobijaju izvjestan međunarodni aspekt. — Kontrola Društva naroda se vrši na temelju ugovora, zaključenih s Čehoslovačkom i drugim državama. Baš zbog toga smo na mirovnoj konferenciji dobrovoljno potpisali manjinske ugovore, da sprečimo svaku drugu direktnu intervenciju, koja bi samo smetala dobrim odnosima između nas i naših susjeda i da imamo objektivnu nezainteresiranu instanciju, koja bi u slučaju spora mogla u toj stvari intervenirati i donijeti presudu. Kad je čehoslovačka vlada nekad u prošlosti rješila da o toj stvari pregovara s drugom državom, to je bilo uvijek na temelju potpune uzajamnosti i obostrane jednakosti. Nijedna država, koja sebe respektira, neće do-

zvoliti da se jednostrano govori samo o njezinom unutrašnjem političkom pitanju.

Podvlačim, da je Čehoslovačka država, u kojoj nisu ugrožene egzistencija i kultura nijedne narodnosti, da borba narodnosnih manjina kod nas nije borba za egzistenciju, nego jednostavno borba za političku moć i učestvovanje u vladi države.

ZA MANJINE SMO URADILI VIŠE NEGOT
OSTALI

Pošten čovjek mora konstatirati, da je Čehoslovačka zajedno sa Belgijom i Švajcarskom u tim stvarima u Evropi najdalje. Objektivna nezagrižen političar, koji neće da siluje istinu, mora priznati, da se prvo za sedamnaest godina ne može riješiti sve, drugo da je Čehoslovačka u tim pitanjima, naročito u Slovačkoj — a tamo specijalno i za Njemce — udarila toliko i postigla takav napredak, da se u tom niko ne može usporediti s nama u Evropi i u svijetu.

I DJECU ZATVARAJU

iz bojazni za vodovod i električne naprave

Velika vojnička važnost novih instalacija u Istri

Dane, septembra 1936. Polovicom prošlog mjeseca uhapšena su bila dva naša dječaka, i to: Brajković Juraj, star 14 godina i Poropat Mate, star 13 godina. Oba ova dječaka bila su uapšena daleko od našeg sela, gdje su pasla i čuvala svoje ovce. Oni su se nalazili sa ovcama u blizini vodovodnog kanala.

Od kada je sagrađen vodovodni kanal, koji prolazi kroz naše selo, svakom je civilnom licu strogo zabranjeno hodati po kanalu i pregledavati ga, jer se u njemu nalaze osim vodovodne cijevi, još dvije električne žice. Ovi su dječaci išli povrh ovog kanala i kažu da su nešto kopali, kad su ih opazili karabinjeri. Na mjestu su ih uapsili i počeli pretraživati. Pošto dječaci

nisu imali kod sebe nikakvih dokumenata, karabinjeri su ih okovali i odveli u Lanišće na preslušavanje. U Lanišću su bili zatvoreni kroz noć, a bili bi još i više zatvoreni i otpremljeni u Buzet, da se nije slučajno u Lanišću u to vrijeme nalazio jedan naš čovjek imenom Brajković Mate zvan Biškup, pa je on za njih garantirao da ih pozna i time oslobodio siromašnu djecu daljnje mučenja. Cijelo ovo vrijeme nisu njihovi roditelji a niti mi ostali u selu, znali što se je sa djecom dogodilo, dok nisu na večer naš seoski čuvar imenom Poropat Ivan zvan Jivče dotjerao njihove ovce kući pa se cijelo selo diglo i dalo se u potragu na sve strane, bojeći se da ih nebi zadesila sudbina pok. Brajković Ivana. Čič.

Zapalio kuću, mlin i staju iz očaja

što mu je sve to stavljeno na dražbu radi dužnog poreza

Oprtalj, septembra 1936. — Kod Gradinja na rijeci Mirni ima svoju kuću s gospodarskim zgradama naš čovjek Rusnjak. On ima ujedno i mlin. Na mlin i kuću mu je porezna uprava udarila tako velik porez, da ga on nije mogao plaćati. Porez se nakupio, pa mu je sada stavljen mlin, kuća i staja na dražbu.

Međutim dan prije dražbe Rusnjak je iz očaja što će ostati bez svoje krivnje puki siromah, potpalio sam svoju kuću, mlin i staju. Nije mogao trpjeti da se na njegovoj mući bavi kakav doseljeni Talijan kojega bi koloniziralo društvo za kolonizaciju Julijske Krajine. Kada su ostali seljaci vidjeli vatru, pohrlili su u pomoć da je gase, ali se Rusnjak tome usprotivio. Niko nije smio

pristupiti, pa je tako sve izgorjelo. Rusnjaka je iza toga nestalo. Pobjegao je i do danas se ne zna gdje je.

NA DRAŽBI JE PRODANO 41 SELJAKOV
IMANJE U OKOLICI MOTOVUNA

Motovun, septembra 1936. — Dne 13 augusta prodano je na dražbi u okolini Motovuna 41 (četdeset i jedno) seljačko imanje. Imanja su prodana radi duga, a najveći dio radi dužnog poreza. To je najveća prodaja naših seljačkih imanja najednput. Četrdeset i jedna seljačka obitelj ostala je bez zemlje, pa će starci morati uzeti štap u ruke i prositi, a mladi će se unajmiti kao koloni ili napoličari na zemlji bogatih Talijana koji u zadnje vrijeme kupuju našu seljačku zemlju. — M. B.

Tolminski kmetje se boje bližajće zime

Tolmin, avgusta 1936. — (Agis). — Tolminska okolica je letos zelo udarjena. Na splošno je letina slaba in še to, kar je bilo, je uničilo vojaštvo. Kar je kmet vsejal, je vse pohojeno, koruzo in nekatere druge pridelke so morali pred dozorljivo enostavno porezati. Cene živilar pa se vsak dan dvigajo. Delavci, ki delajo pri urejevanju cest in poti, pri novih vojaških gradnjah na poljubinskem polju in na Kozarščah pri Sv. Luciji ter drugod, dobe le nekaj na račun, a nikoli ne popolnega izplačila. Plačujejo jim po 1.60 lir na uro, to-

da odbijajo jim precejšnji del tega zneska za razne prispevke in dajatve tako, da jim konečno le malo ostane. Naše delavce priganjajo pri delu na vse mogoče načine, poljubno jim odbijajo ure in z njimi prav grobo postopajo. Do sedaj so le toliko dosegli, da so jim izenačili plače z onimi, ki jih prejemajo italijanski delavci, zaposleni pri istih delih in napravah. Toda tudi ta zaslužek bo kmalu prestal, morda bodo že v jeseni prenehali z deli. In tako bo še pred zimo naš kmet brez vsakršnih pridelkov in brez zaslužka.

FILIPPO SEPPE
ZASTRUPLEN?

Idrija, avgusta 1936. — (Agis). — Pred kratkim je naš list prinesel vest, da je črnovrški župan Filippo Seppe umrl na posledicah zastrupljenja po gobah. Njegove nenadne smrti so se posebno razveselili milléniki in finančni stražniki v okolici, pa tudi ostali Italijani. Ker je našega človeka zagovarjal in mu pomagal kjerkoli je le mogel, je s svojim postopanjem oviral samopasno in brezvestno delo obmejnih funkcionarjev. Govorice pravijo, da so nekateri obmejni funkcionarji tako očitno in javno kazali svoje zadovoljstvo ob pokopu Seppe-ja, da se je vsak zgražal. Zato menda sklepajo, da so bile strupene gobe podvržene z namenom, da se znebijo človekoljubnega rojaka, ki je bil med našim ljudstvom splošno priljubljen. Prav vse možnosti so danes za domnevo, da te govorece odgovarjajo resnici, kajti napetost in nestrpnost fašistov zlasti ob meji, je vsem prav dobro znana.

ČRNOVRŠKA DRUŽINA
PRED SODIŠČEM

Gorica, avgusta 1936. (Agis). — Dne 8. julija t. l. se je vršila dražba pri Miklužu Josipu v Črnem vrhu. Na prisilni prodaji je bil njegov vol. Med njim, njegovo družino in izvršilnimi organi je prišlo do burnega incidenta, ki jih je privedel pred gorško sodišče. Dne 28. avg. so se morali zagovarjati Mikluž Josip, njegova žena Marija, sinova 27-letni Jakob in 22-letni Josip ter 20-letna kći Ivana, da so se zopredstavljali javnemu organu in mu grozili ter ovirali njegovo delovanje. Jakob pa je bil še posebe obtožen, da je zasramoval, in Ivana, da je žalila karabinjerskega brigadirja Antona Spado. Sodišče je obsodilo Jakoba na 15 dni zapore, oprostilo ženo Marijo, a sinovi su dobili od 3 do 7 mesecev pogojno.

— Na bolonjski inženjerski visoki šoli je promoviral za stavbnega inženjerja g. Slavko Rustja iz Ajdovščine. Čestitamo! (Agis)

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— V nedeljo 23. ponoči so se odpravili 51 letni Viktor Stinko, 35 letni Gverin Zupančič, 49 letni Cezar Rossi, 27 letni Peter Reatini in 29 letni Karl Sterpin z malo jadrnico »Marcello« iz Trsta v Milje. Ponoči jih je zalotila na odprtem morju huda burja, ki je prebrnila jadrnico in v borbi z valovi so se vsi vtopili. Drugega dne je našel parnik obalne plovbe »Istria Trieste« nedaleč od Milj prevrnjeno barko. O nesreči so bili takoj obveščeni sorodniki in pristaniščno poveljstvo. Vsi utopljenici so bili očetje številnih družin in so stanovali pri Sv. Jakobu.

— V Julijski Krajini so končale velike vojaške vaje, katerim je bila dodeljena tudi milica. Letos so izvrševali vse te vaje z večjo vnmemo in večjim pompom. Ob vrnitvi polkov v kasarne so jim prirejali slovesne sprejeme v Trstu, Gorici, Sežani, Postojni itd.

— U Matuljama su sazidali novu kuću, koja je namijenjena za »Casa del fascio«.

— Kumar Marlj in Ernest Miner iz Trsta sta se morala zagovarjati pred trž sudiščem zaradi izvajanja sile nad javnim organom, žalitve, pijanosti in motenja javnega mira. Kumar, ki se je stepel s karabinjerem, je dobio 11 mesecev; Miner, pa 15 dni.

— 60 letni Josip Švab in 25 letni Viktor Švab sta se podala v noći 26/27 augusta iz svetokriškega poričja na ribolov z barko »Ano«. Ponoči jih je zalotila močna burja in jih gnala proti jugu. Ker se zjutraj nista vrnila, so sorodniki javili nesrečo pristaniškomu poveljstvu, ki je poslalo vlačilca, da jih najde. Dobili so jih u blizini Sočinega ustja.

— 5.683 otrok so poslale tržaške fašistične organizacije na deželo in na morska letovišča.

— Goriški nadškof Margotti je imel birmo v Pliskovici na Krasu.

— Ker je 60 letni Franc Ušaj iz Renč grozil z »renčelico« zetu Alojziju Žizmondu, je bil kaznovan na 2 meseca zapore. 33 letna Frančiška Stanta iz Podgore je dobila 4 mesece zapore, ker je kršila določbe opomina.

— 5 mesecev zapore pogojno je dobil trgovec Sokol Anton, stanujuč v Gorici ul. Duca d'Aosta, ker ni prijavil oblastem poravnave svoje trgovine.

— Posujilnica u Lanišću je kažnjena sa 900 lira globe radi nekih administrativnih propusta.

— V Barkovljah so popravili staro cerkev sv. Jerneja. Stavba je predelana skoro popolnoma, le nekaj starih zidov so pustili. Zidana je v čistom frančiškanskem slogu iz 14. stoletja, kar je za Trst nekaj novega.

— Pretekli teden je goriški prefekt obiskal v spremstvu zastopnikov gospodarskih organizacij planino Kolovrat na Tolminskem. Prefekt se je zelo zanimal za življenje na planini in za potrebe prebivalstva.

— Tuča je uništila skoro potpuno vinograde u okolini Buzeta. Tuča je bila jaka naročito u okolici Sovinjaka, Vrha, Sv. Dunata, Svih Svetih i Račica. Narod neće imati vina ni za kuću.

— U Vrhu kod Buzeta su vlasti zabranile našem čovjeku Matu Sirotiću da vrši mašinom, jer da je tobože nije na vrijeme prijavio. To je jedan od bezbrojnih načina upropaštavanja naših ljudi.

2 septembra 1886

NAŠA SLOGA

**Pred 50 godina
ISTRI**

*Ašće zabudu tebe Istrije,
Zabvena budi desnica moja
Po ps. 136*

Taj! sav se pakā proti tebe sroti —
slavjansko hoće da ti ime zbrīši,
Sa lica tvoga — medj mrtve te pišu,
Na grobu pojūć veoma opijelo ti.

Prot tebi jadnoj nevinosti siroti
Neutoljivom mržnjom, gnjevom dišu.
Klevećuć, lažuć u sloznom jurišu
Na tebe sreću u svojoj sljepoti.

Koliko trpiš, to Bog samo znađe,
I onaj što te već od sebe ljubi —
Da — reć bi — spasa za te neimade,

Od tebe već i zadnji nad se gubi —
Nu nećeš propast — prem ti rana vela
Jer živ si ud još silnog slavskog tijela!

N(adan) Z(orin)
(Ante Kalac)

IZ PAZINA. — Talijanske novine iz Trsta donasaju čitave članke, dugačke dopise o prvoj sjednici upravnog vijeća po-rezne občine Pazin... Mi ne tajimo nit imamo razloga tajiti, da smo većinom no-vajlije u občinskoj upravi, nu pitamo našu učenu i veleučenu gospodu, da li su se oni kao takovi rodili, ili pomoću truda i troška do učenosti — možda i preveć umišljene — došli? Uz zdrav razum i pošteno srce, ne-umornim radom i marljivošću dovesti čemo občinsku upravu svakako dalje, nego li ju dovedoste vi sa svom učenosti i prefriga-nošću. Talijanskoj manjini niti nije stalo, da unapredi materijalno i moralno stanje občine, već njoj se hoće zadirkivanja; ona teži za ruglom i demonstracijama; al žalud njoj posao. Hrvatska većina stupati će po-lagano, čvrsto i oprezno, neobziruć se na dječinske igre talijanske gospode. Većina teži za napredkom u svakoj struci, a ma-njina za igrom, šalom i komedijom. Ona može slobodno stupati tim putem, ta i ona-ko nije njoj nikad ležala na sreću dobrobit občine Pazina.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NAŠI ROJAKI POJEJO V TUJINI

Ljubljana, avgusta 1936. (Agis.) — Že v letošnji pomladi je naš znani in pri-ljubljani tenorist Josip Rijavec napo-vedal turnejo po Rusiji, od kjer se je prav-kar vrnil. Namesto treh koncertov, ki so bili predvideni v Leningradu, je moral dat Rijavec pet koncertov in nadomestiti celo neko znano italijansko pevko, s katero le-vingrajska publika ni bila zadovoljna. Ri-javec se je vrnil s te svoje turnee popolno-ma zadovoljen in je prinesel s seboj po-novno povabilo za gostovanje po Rusiji, kar je najlepši dokaz o njegovom uspehu. Z njim je povabljen tudi skladatelj in di-rigent Lovro Matačić. Oba umetnika sta povabilo sprejela in najbrže že v decembru odpotujeta.

Na mednarodni operni prireditvi v Salz-burgu pa je koncem tega meseca nastopila naša rojakinja in znana operna sopranistka Anita Mezetova v glavni vlogi do se-da del neznane Mozartove pesnitve »L' oca del Cairo«, kjer se je, kljub skrbno izbrani mednarodni zasedbi, močno uveljavila.

ODKRITJE SPOMENIKA SIMONU GRE-GORČIČU V LJUBLJANI

Društvo »Soča« — Matica v Ljubljani odkrije v nedeljo, 4. oktobra t. l. dopolne spomenik Simonu Gregorčiču. Popoldne istega dne pa bo na Taboru veliko slavlje.

IVAN PODLESNIK: »NA KRASU«

Organizatorno-propagandni odsek Save-za (Ljubljana, Šeleburgova 7, II) sprejema prednaročila za tragedijo Ivana Podlesnika »Na Krasu«. V prednaročbi bo knjiga stala Din 30.— Tragedijo priporočajo Publicisti-čni odsek Saveza in priznani literati. Omo-gočite se prednaročili izdanje te lepe in po-trebne knjige!

»HRA« ANTE DUKIĆA NA ŽIDOVSKOM

U literarnom dijelu zagrebačkog tjedni-ka »Židov« od 24 jula o. g. izašao je ži-dovski prijevod »Hrama« Ante Dukića. Pje-sma je štampana u originalu i u židovskom prijevodu židovskim slovima. U jednom od narednih brojeva donijet ćemo pjesmu na židovskom, jer nam to sada radi pomanj-kanja prostora nije moguće.

— Diploma. Na bolonjski univerzi je di-plomiral za inžinjrija agronomije s 30 to-čkam ter pohvalo G. Zorko Ščuka iz Bar-koveli. Njegova teza je priznana kot naj-boljša v Italiji. Čestitamo! (Agis)

MALE VESTI

Negus namjerava da se vrati u Abe-siniju. Kaže se, da bi abesinski car ot-putovao u još neosvojene od Italije abe-sinske krajeve i tamo osnovao novu pri-jestolnicu. Iz nje bi uputio neposredno Ligi naroda molbu da stavi zapadnu Abesiniju u kojoj živi oko dva milijuna stanovnika pod mandat Švedske ili švi-carske.

— Ras Guksa je bio u Trstu. Odatle je otišao na Lido. Bog zna zašto su Guk-su vodili u Trst. Možda su mu htjeli da pokažu kako nisu jedino Abesinci u ta-lijanskom ropstvu.

— »Abesinsko društvo izvješćuje iz Londona da je Haile Selasije najmeno-vao za regenta provincije Gore, u za-padnoj Abesiniji, jednog visokog abe-sinskog poglavara.

Kao što je poznato, ovaj dio Abesini-je Talijani još nisu okupirali. Haile Se-lasije izjavio je da je svojim zamjeni-kom u stalnoj vezi.

— U Milanu su osuđeni fašistički prvaci Pellegrini i Piccoletti na tri go-dine roblje zbog malverzacija koje su vršili prigodom prikupljanja zlata.

— Zagrebački »Hrvatski Dnevnik« ja-vlja 30. augusta. Današnjim popodnevnim vlakom Zagreb—Zürich otputovao je u Ženevu na omladinski kongres za mir predsjednik Seljačke Sloge Rudolf Herceg kao jedini promatrač iz Zagreba. Time je kompromisno riješeno jedno pi-tanje, o kojem se u hrvatskoj javnosti vodila polemika preko mjesec dana. — R. Herceg vraća se u Zagreb za 14 dana.

— Predsjednik Čehoslovačke republike dr. E. Beneš primio je u audijenciju če-hoslovačku delegaciju za Omladinski kongres u Ženevi u kojoj su i pretstav-nici narodnih manjina u Čehoslovačkoj. Predsjednik je zaželio uspjeh u radu za svjetski mir.

— Po italijanskim vesteh je 1.200 Abe-sincev napadlo Adis Abebo in letališče. V bitki so bili Abesinci premagani in 200 jih je obležalo na bojišči. Italijani so imeli 14 askarijev mrtvih in 40 ranjenih. Poro-čilo pravi da so domaćini sami pomagali prostovoljno Italijanom pod vodstvom rasa Ailu. Te čete so Italijani dobro oborožali in celo motorizirali. Podkralj Graziani je tega rasa zaradi svoje hrabrosti izkazane v boju odlikoval kot prvega abesinskega podanika.

— Na novo napeljeni električni tok za pogon na železniški progi, ki je ko-maj prišel funkcionalirati, je že zahteval — baje — 12 človeških žrtve vzdolž pro-ge št. Peter—Trst. Pri teh napravah, ki ponekod segajo daleč v privatne gozdove in na polja, je premalo preskrbljeno za varovalna sredstva.

— Nov občinski svet so dobili v Sv. Luciji pri Tolminu. Tvorijo ga kot zastop-niki delodajalcev Rossetti Vincenc, Bajt Franc, Pregelj Franc, za delojemalce pa Hvala Justin, Šturm Josip in Muzzini Ivan.

— V 77 letu starosti je umrl v Trstu Ignacij Weiss, znani veleindustrijalec, ki je ustanovil tovarno olja v Zavljah in Tržiču. Bil je rojen v Pragi.

— 27 letni Ražem Edvard iz Trsta je tako nesrečno padel, da je dobil hude poškodbe na obrazu in se je moral za-teći v bolnišnico.

— Malo Doretejo Trampuš iz Proseka je avtobus pri štipvanu podrl na tla in ji močno poškodoval desno nogo, tako, da so jo morali spraviti v bolnišnico.

— Poznati talijanski antifašista Fer-nando De Rosa ranjen je na fronti kod Saragose. Ima čin komandanta bata-ljona »Ottobre«, u kojem ima puno Ta-lijana.

— Prema informacijama iz krugova španjolske junte, Hitler i Mussolini obe-ćavali su otvorenu pomoć pobunjenici-ma u onom času kad osvoje Madrid.

— Francuski glavni radnički savez traži od vlade da se madridskoj vladi dozvole porudžbine i isporuke ratnog materijala, zatim sakupljanje priloga medju radnicima.

— Samo 700 miličnikov legije, ki je sestavljena iz Italijanov izseljencev se bo za stalno naselilo v Abesiniji. Stopli so skoraj vsi v vojaške ali druge podob-ne službe. Iz te legije se je rekrutiralo največ »kolonov« za Abesinijo. Bili so prisiljeni radi brezposelnosti.

— Mnogo strokovnega delavstva pod vojaško suknjo pošiljajo sedaj v Abesi-nijo. Tako so poslali 158 železničarskih miličnikov iz Milana, nekaj iz Trsta in drugod.

— S potujočimi kinematografi delajo propagando po Krasu. Dopolavoro je orga-niziral predstave v Komnu, Stanjelu in Opatjem selu s propagandnimi filmi, ki predstavljajo vojaški pohod v Abesinijo.

Vučenje I. razreda: 13. i 14. listopada 1936.

GLAVNA KOLEKTURA DRŽAVNE RAZREDNE LUTRIJE

A. REIN i DRUG

ZAGREB

GAJEVA 8

ILICA 15

1/1 srečka
Din 2001/2 srečke
Din 1001/4 srečke
Din 50

Strogo solidna podvorba!

STOLETNICA NAŠEGA ROJAKA NA GORIŠKEM

Ljubljana, 30. avgusta 1936. (Agis). V Ajbi pri Kanalu je 18. t. m. čil in zdrav praznoval svoj stoletni rojstni dan Mihael Škodnik, po domače »Kmetov stric«. Ob tej priliki se je ta goriški korenjak tudi prvič fotografiral. Njegov življenjepis je pre-cej pester in je doživel na bivši avstrijsko-italijanski meji že tri vojne. Kot 12-letni deček je vozil s svojim očetom vojne po-trebščine za armado Radeckega iz Gorice v Palmanovo, v letih 1859, in 1866 se je udeležil vojne proti Italiji pri Novari in Custozzi, v času svetovne vojne pa je bil interniran v Italiji. Ob tem izrednem ju-bileju mu tudi mi čestitamo in želimo, da bi čil in zdrav preživel še mnogo let!

† DANILO PAHOR

V sredo, dne 26. avgusta t. l. je v Dobu pri Domžalah preminul Danilo Pahor iz znane škedenjske družine. Zapustil je ženo in dva otroka. Star je bil komaj 32 let. Prišel je v Dob iskat zdravja, a bilo je prepozno.

Kako priljubljen je bil in kako visoko so ga cenili vsi, ki so ga poznali, je poka-zala lepa udeležba pri pogrebu. Prijatelji so ga obsuli s cvetjem, a pevci so pod vodstvom g. Venturinja peli žalostinke.

Grenka žalost nas navdaja ob spomnu na dobrega Danila in na njegovo požrtvo-valno in plodno delo igralca, režiserja, sli-karja, telovadca...

Zakaj si šel od nas, Danilo? Zakaj nas morate zapustiti vi, ki ste bili navajeni sa-mo dati, vi, ki ste se v življenju tako dosledno držali reka: Imam, kar sem dal? Zakaj odhajate in nosite s seboj toliko še neizgovorjenih besed, toliko še neostvarje-nih zamisli?

DAVID DOKTORIČ ODPOTOVAL V BUENOS-AIRES

V nedeljo je odpotoval čez Jesenice na Hamburg kjer se bo vkrcal za Buenos-Aires naš rojak č. g. David Doktorič. V novi službi in v novi zemlji mu želimo obilo uspeha! (Agis.)

Novo krasno jamo so odkrili v Postojni

Ko so pretekli teden iskali v postojn-ski jami čoln, ki ga je odnesla narastla Pivka pred nekaj tedni, so zagledali de-lavci nenadoma 6 m veliko razpoko nad Pivko. O tem so informirali ravnatelj-stvo jame, ki je takoj odredilo razisko-vanje. Tako so odkrili zelo lepo jamo na desni strani toka reke Pivke. Raziskova-nje je bilo precej lahko, ker je nova ja-ma ravna, toda delavce so zelo ovirali stalagmiti, kapniki, ki rastejo od tal, tako da so rabili 6 ur za raziskovanje in povratek. Nova jama je silno bogata s kapniki in lahko tekmuje z »rajsko ja-mo«, ki je baje najlepša na svetu. Se-daj bodo zgradili v njo cesto in steze ter napeljali elektriko. Nova jama je dolga 2 1/2 km, ostala jama pa 28. Skupaj je torej odkrite nad 30 km postojnske jame. (Agis.)

FAŠISTOVSKI SNOP NA OLTARNEM PRTU ZA ADIS ABEBO.

Oltarni prt za katoliško cerkev v Adis Abebi so darovale fašistične žene Trsta. Poleg religioznih motivov v stilu XVI stoletja je vanj vtkan fašistični se-kirski snop.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

JUGOSLOVENSKA MATICA U ZAGREBU želi da sakupi sav materijal koji se od-nosi na našu nezaboravnu Istru, naš gordi Trst, sunčanu Goricu, ubavu Rijeku i osta-le naše porobljene krajeve.

U tu svrhu moli sve prijatelje naše ne-zaboravne Istre i ostalih naših krajeva, koji imaju da joj pošalju na poklon slike (razglednice i fotografije) iz spomenutih krajeva, osobito povjesnih objekata, po mogućnosti i sa kratkim opisom.

One, koji ne mogu toga pokloniti, mo-li, da joj pošalju na uvid, a ona će to dati ev. fotografirati te sve vratiti vlasnicima sa zahvalnošću, neosteceno, preporučeno. Odbor Jugosl. Matice za Savsku banovinu.

ZABORAVALJENO U UREDU JUGOSLO-VENSKE MATICE U ZAGREBU

Prije par godina neko je ostavio u ure-du Jugoslovenske Matice u Zagrebu kutiju sa raznim ruhom. Kasnije nije po to došao, kako je bio obećao. Bit će da je zaboravio gdje je to ostavio.

Pozivlje se vlasnik, neka se javi u ured-u Jugoslovenske Matice u Zagrebu, Varšav-ska ulica 6, ili neka javi svoju adresu, da mu se uzmogne poslati što je njegovo.

Jugosl. Matica u Zagrebu.

Iz društva »Istra« u Zagrebu

Na sjednici upravnog odbora društva »Istra« održanoj dne 21. augusta o. g. donesen je zaklju-čak da se iz evidencije društvenih članova brišu svi oni članovi koji su u zaostatku sa plaćanjem članarine više od godinu dana. Na temelju tog zaključka izbrisano je iz članstva društva 266 članova, kojima se u većim slučajevima neznatna boravak, odnosno njihovu novu adresu, jer sa društvom nisu održavali nikakve veze. Pošto se gornji zaključak o brisanju tih članova iz društva ne može iz gore navedenog razloga snopiti poje-dincima, to je popis svih brisanih članova izvje-šen u društvenim prostorijama jer se isti, radi pomanjkanja mjesta u listu »Istra« nije mogao oštampati.

ODBOR DRUŠVENI SASTANAK »ISTRE« U ZAGREBU

U ponedjeljak 7. o. m. u 8 sati na veče-r, održati će se u društvenim prostorijama društva »Istra« sastanak članstva sa sljedećim dnevnim redom:

- 1) Komemoracija bazovičkih žrtava zajedno sa »Istarskim akadem. klubom«, i Omladinskom sek-cijom.
- 2) Izvještaj o radu društva.
- 3) Predlozi za kongres »Saveza«.

ODBOR.

POPRAVEK

Uredništvo »Istra«, Zagreb. — Zbogom na po-rođilo, ki sta ga prinesla »Jutro« in »Istra« o prireditvi »Soče« v Novem mestu in društva »Istra—Trst—Gorica« iz Karlova, v katerem so poročila, da je zbor pod mojim vodstvom zapel himno »Mi smo minerji«, naj blagovolji ugledno uredništvo popraviti v toliko, da je zbor izvajal Venturinijevo himno »Pesem primorskih emigran-tov« po besedilu Alberta Široka »Mi smo ube-žniki« in ne »Mi smo minerji«.

V Ljubljani, dne 29. 8. 1936.
Zborovodja ANGEL JARC I. r.

SOTRUDNIKOM »JADRANSKEGA KOLEDARJA«

Tudi letos bo izšel naš »Jadran-ski koledar«. Obračamo se na vse sotrudnike s prošnjo za sodelovanje. Prepričani smo, da nam bodo vsi naši dosedanjí stalni sotrudniki ostali zvesti, a prosimo tudi one, ki so do sedaj stali ob strani. Želimo, da bi bil ta »Koledar« vreden izraz vse kulturne moči naše emigracije in vredno nadomestilo vsega, kar nam je fašizem uničil. Slovenske prispev-ke pošljite na podružnico »Istre« v Ljubljani, Erjavčeva 4a.